

OBSAH

- Petr Kočár – Radka Šumberová – Romana Kočárová, Antrakologický soubor z neolitického sídliště u Kolína. Příspěvek (nejen) k rekonstrukci lesní vegetace v neolitu České republiky – An anthracological assemblage from the Neolithic settlement near Kolín. On the reconstruction of forest vegetation in the Neolithic period in the territory of the Czech Republic, and related issues* 391–414
- Richard Thér – Tomáš Mangel – Miloš Gregor, Produkce laténských hrnčírských pecí na Chrudimsku: příspěvek k poznání organizace hrnčírského řemesla – The production of La Tène pottery kilns in the Chrudim region: A contribution to understanding of the organisation of the pottery craft* 415–452
- Ivo Štefan – Jan Hasil, Raně středověké hradiště v Praze-Královicích. Výsledky výzkumu vnějšího opevnění – The early medieval stronghold in Prague-Královice. Results of the excavation of the outer fortification* 453–492

MATERIALIA

- Vladislav Razím, Městský hrad v Písku jako předmět mezioborového výzkumu historické architektury – Die Burg in der Stadt Písek als Gegenstand der interdisziplinären Forschung im Bereich der historischen Architektur* 493–514
- Jaromír Žegklitz, Reformační kamna ze Špýru, Egerberku a Prahy – Reformational tiled stoves from Speyer, Egerberk and Prague* 515–547

NOVÉ PUBLIKACE

- Jan Kolář – Jiří Macháček, David Válek a kol.: Sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou v Hlubokých Mašůvkách (výzkumy z let 1947–1950) (Brno 2014)* 548–551
- Miroslav Plaček, Artur Boguszewicz: Corona Silesiae. Zamki Piastów fürstenberskich na południowym pograniczu księstwa jaworskiego, świdnickiego i ziebickiego do połowy XIV wieku (Wrocław 2010)* 551–556
- Jan Kypta, E. Beck – E.-M. Butz – M. Strotz – A. Zettler – T. Zotz (Hrsg.): Burgen im Breisgau. Aspekte von Burg und Herrschaft im überregionalen Vergleich (Ostfildern 2012)* 557–558
- Jan Kypta, Felix Biermann – Franz Schopper (Hrsg.): Ein spätslawischer Friedhof mit Schwertgräbern von Wusterhausen an der Dosse (Wünsdorf 2012)* 558–559
- Jan Kypta, Adriano Boschetti-Maradi: Archäologie der Stadt Zug 1: Stand der Forschung. Baugeschichte der Altstadt und Fundkomplexe bis 1600. Ausgrabung und Bauuntersuchung im Haus Oberaltstadt 13 (Zug 2012)* 559–561

<i>Josef Unger</i> , Der Erdstall. Beiträge zur Erforschung künstlicher Höhlen 38–40 (2012–2014)	561–562
<i>Jan Kypka</i> , Ursina Jecklin-Tischhauser – Lotti Frascoli – Manuel Janosa: Die Burg Marmels. Eine bündnerische Balmburg im Spiegel von Archäologie und Geschichte (Basel 2012)	562–563
<i>Jan Kypka</i> , Hartmut Kühne – Carina Brumme – Helena Koenigsmarková (Hrsg.): Jungfrauen, Engel, Phallustiere. Die Sammlung mittelalterlicher französischer Pilgerzeichen des Kunstgewerbemuseums in Prag und des Nationalmuseums Prag (Berlin 2012)	563–564

Antrakologický soubor z neolitického sídliště u Kolína Příspěvek (nejen) k rekonstrukci lesní vegetace v neolitu České republiky

An anthracological assemblage from the Neolithic settlement near Kolín
On the reconstruction of forest vegetation in the Neolithic period
in the territory of the Czech Republic, and related issues

Petr Kočár – Radka Šumberová – Romana Kočárová

Antrakologická analýza provedená na reprezentativním souboru uhlíků získaném systematickým plavením výplní zahloubených objektů na sídlišti kultury s vypíchanou keramikou v Kolíně poskytla poněkud netypické spektrum dřevin mladšího neolitu. Místo očekávaného souboru stanoviště náročných listnáčů a dubu se v lokalitě vyskytoval soubor dubu s významným podílem borovice a příměsí nenáročných listnatých dřevin (bříza, líska, jablonoň) typických pro společenstva acidofilních doubrav. Článek pojednává o historii, metodických možnostech, úskalích a výhodách rekonstrukce lesní vegetace pomocí antrakologické analýzy (analýzy uhlíků) z archeologických lokalit. Podává stručný souhrn antrakologických dat z neolitu České republiky. Zdůrazňuje význam metody pro tento typ rekonstrukce jako zdroje informací nezávislého na pylových datech. Na konkrétním příkladu antrakologického spektra z Kolína rekonstruuje lesní vegetaci v zázemí neolitické lokality.

analýza uhlíků – rekonstrukce lesní vegetace – neolit – Kolín – Česká republika

The anthracological analysis conducted on a representative assemblage of charcoal acquired in the systematic wet sieving of the fill of cut features at the Stroked Pottery culture settlement in Kolín produced a rather atypical spectrum of Late Neolithic trees. Instead of the anticipated assemblage of environmentally sensitive deciduous trees and oak, the site featured oak with a prominent share of pine and a mix of undemanding deciduous trees (birch, hazel, apple) typical for acidophilic oak communities. The article addresses the history, methodological possibilities, pitfalls and advantages of the reconstruction of forest vegetation using the anthracological analysis (analysis of charcoal) of data collected from archaeological sites. The work presents a brief summary of anthracological data from the Neolithic period in the territory of the Czech Republic, emphasising the importance of the method for this type of reconstruction as a source of information independent of pollen data. Using the concrete example of the anthracological spectrum from Kolín, the article reconstructs the forest vegetation surrounding Neolithic sites.

anthracology – reconstruction of forest vegetation – Neolithic – Kolín – Czech Republic

PETR KOČÁR, Archeologický ústav AV ČR Praha, v.v.i., Letenská 4, CZ-118 01 Praha; kocar@arup.cas.cz
ROMANA KOČÁROVÁ, Kokořov 2, Žinkovy CZ-335 01
RADKA ŠUMEROVÁ, Archeologický ústav AV ČR Praha, v.v.i., Letenská 4, CZ-118 01 Praha
sumberova@arup.cas.cz

Produkce laténských hrnčírských pecí na Chrudimsku: příspěvek k poznání organizace hrnčírského řemesla

The production of La Tène pottery kilns in the Chrudim region:
A contribution to understanding of the organisation of the pottery craft

Richard Thér – Tomáš Mangel – Miloš Gregor

Článek je příspěvkem k poznání organizace hrnčírského řemesla v době laténské na základě vyhodnocení provenience a technologie výroby keramiky související s nálezem hrnčírských dvoukomorových vertikálních pecí v laténském sídelním regionu na Chrudimsku. Metodickým základem je petrografická, technologická a geochemická analýza systematicky propojená s archeologickým vyhodnocením keramiky. Analýza ukázala, že region byl pokryt relativně hustou sítí hrnčírských dílen využívajících při výrobě keramiky kombinaci užití hrnčírského kruhu a výpalu ve dvoukomorových vertikálních pecích. Ve sledovaném regionu lze odlišit distinktivní technologické tradice předávané v sítích specializovaných výrobců. Výsledky poukazují na to, že mapování produkce konkrétních hrnčírských dílen pouze na základě morfologických a technologických znaků může být zavádějící. Zatímco tvary, výzdoba a technologie výroby odrážejí technologickou tradici rozšířenou v síti neznámého počtu dílen, teprve geochemická a petrografická provenienční analýza umožňuje mapovat produkci konkrétní dílny.

technologie keramiky – hrnčírské dvoukomorové vertikální pece – doba laténská – Chrudimsko – provenience keramiky – organizace výroby

The article is a contribution to understanding of the organisation of the pottery craft in the La Tène period, based on an assessment of the provenance and technology of pottery production linked to finds of two-chamber vertical pottery kilns in the La Tène settlement region near the confluence of the Elbe and Chrudimka rivers. The methodical foundation of the study is a petrographic, technological and geochemical analysis systematically connected with the archaeological evaluation of the pottery. The analysis showed that a relatively dense network of pottery workshops utilising the pottery wheel and the two-chamber vertical kiln had been spread across the Chrudim region. A distinctive technological tradition shared in a network of specialised producers can be distinguished in the studied region. The results reveal that mapping the production of specific pottery workshops solely on the basis of morphological and technological traits can be misleading. While forms, decoration and production technology reflect the technological tradition passed along in a network of an unknown number of workshops, it was the geochemical and petrographic origin analysis that made it possible to map the production of a specific workshop.

pottery technology – two-chamber vertical pottery kiln – La Tène period – Chrudim region – provenance – organisation of production

RICHARD THÉR, Univerzita Hradec Králové, Rokitského 62, CZ-500 03 Hradec Králové 3
richard.ther@uhk.cz

TOMÁŠ MANGEL, Univerzita Hradec Králové, Rokitského 62, CZ-500 03 Hradec Králové 3
tomas.mangel@uhk.cz

MILOŠ GREGOR, Univerzita Hradec Králové, Rokitského 62, CZ-500 03 Hradec Králové 3
geolgregor@gmail.com

Raně středověké hradiště v Praze-Královicích Výsledky výzkumu vnějšího opevnění

The early medieval stronghold in Prague-Královice
Results of the excavation of the outer fortification

Ivo Štefan – Jan Hasil

Dvojdílné hradiště v Praze-Královicích náleží do skupiny velkých vícedílných středočeských hradů raného středověku. Vzdálenost 17 km od Pražského hradu dovoluje uvažovat o tom, že plnilo funkci důležitého strategického bodu kontrolujícího přístup do Pražské kotliny od východu. Kvůli antikvovanému datování do 11. a 12. století se ale dosud nacházelo na periferii archeologického zájmu. V průběhu posledních čtyř let proběhlo v lokalitě několik archeologických aktivit, které zařadily vznik hradiště do doby prvních Přemyslovců. Text prezentuje výsledky výzkumu vnějšího opevnění. Poměrně přesné datování jeho vzniku se může opřít o dendrodatum získané z roštové konstrukce. V závěrečné části se pokoušíme o zařazení hradiště do historického kontextu a zvažujeme socioekonomické implikace transportu obrovského množství kamene na stavbu čelní kamenné plenty ze vzdálenosti nejméně 9,5 km.

raný středověk – hradiště – fortifikace – dendrochronologie – rané státy

The bipartite stronghold in Prague-Královice is part of a group of large, multipartite early medieval strongholds in central Bohemia. The fact that the stronghold is located a mere 17 km to the southeast of Prague Castle raises the question of whether it served as an important strategic point controlling access to the Prague basin from the east. However, due to its antiquated dating to the eleventh and twelfth centuries, the stronghold has remained until now on the periphery of archaeological interest. Several archaeological activities conducted at the site over the past four years have dated the construction of the stronghold to the period of the first Přemyslids. The text presents the results of the outer fortification excavation. The relatively precise dating of its founding is supported by a dendrochronological date acquired from the wooden frame of the rampart. In the final part of the paper an attempt is made to place the stronghold in a historical context, and the authors speculate on the socioeconomic implications of the transport of enormous amounts of stone for the construction of the front screen wall from a distance of at least 9.5 km.

Early Middle Ages – stronghold – fortification – dendrochronology – early states

IVO ŠTEFAN, Ústav pro archeologii FF UK, Celetná 20, CZ-116 36 Praha 1; stefanivos@seznam.cz
JAN HASIL, Ústav pro archeologii FF UK, Celetná 20, CZ-116 36 Praha 1; hasil@arup.cas.cz

Městský hrad v Písku jako předmět mezioborového výzkumu historické architektury

Vladislav Razím

Nový rozbor poznatků, na jejichž základě byla před lety rekonstruována dispozice, stavební podoba a typologická příslušnost královského hradu z 2. pol. 13. stol. ve městě Písku, upozorňuje na značné, stále aktuální rezervy ve spolupráci stavebních historiků a archeologů při zkoumání historických staveb. Uvedená rekonstrukce hradu se odvolává na zjištění, která nejsou doložena dokumentací nálezových situací, často nelze odlišit tvrzení od hypotéz. Autor příspěvku poukazuje na problémy dosavadního hodnocení dochovaných částí hradního jádra, jeho kontextu s městskou zástavbou i genetických souvislostí. Písecký hrad byl považován za jeden ze základních kamenů definice tzv. středoevropského kastelu. Tato definice však nemá reálný základ.

stavebněhistorický průzkum – archeologický výzkum – město – hrad – typologie

***The castle in Písek as the subject of an interdisciplinary study of historical architecture.** A new analysis of the information used a number of years ago to reconstruct the layout, appearance and typological classification of the royal castle from the second half of the thirteenth century in the town of Písek in south Bohemia reveals the substantial and prevailing reticence in cooperation between architectural historians and archaeologists in the study of historical buildings. The aforementioned reconstruction of the castle is based on findings that are not documented by find contexts, and it is often impossible to differentiate between assertions and hypotheses. The author of the work highlights the problems in the existing evaluations of the preserved parts of the castle core, its relationship to the built-up part of town and even genetic contexts. The castle in Písek was regarded as a primary example of the 'central European-castel'. However, this definition is lacking a realistic foundation.*

historic building investigation and recording – archaeological excavation – town – castle – typology

VLADISLAV RAZÍM, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech, Sabinova 5, CZ-130 11 Praha 3; razim.vladislav@npu.cz

Reformační kamna ze Špýru, Egerberku a Prahy

Jaromír Žegklitz

Z hradu Egerberku byl nedávno publikován soubor kachlů, pocházejících z jednoho kamnového tělesa a čítající devět různých motivů. Z různých dalších lokalit v Čechách, v Německu, Rakousku a Dánsku jsou známy další kusy se stejnými, ale i dalšími motivy, jež jejich celkový počet doplňují na třináct. Jejich výroba je doložena především v porýnském Špýru, ale i v Praze a snad i v rakouském Welsu. Motivy kachlů této série, jež lze rozdělit na biblické a portrétní, lze jednoznačně interpretovat jako reformační (dva s protipapežským, resp. protikatolickým obsahem, další – především biblická podobanství – ilustrující hlavní zásady Lutherova učení, portréty vůdčích představitelů Šmalkaldského spolku a jejich manželek). Tam, kde se je podařilo dohledat, potvrzují nábožensko-politický obsah motivů i osoby objednavatelů příslušných kamen, která jsou tak vedle již legendárního kamnového tělesa z rakouského zámku Grafenegg dalším nesporným dokladem „reformačních kamen“ s uceleným reformačním ikonografickým programem.

kachle – německá reformace – reformační kamna – Špýr – Egerberk

Reformational tiled stoves from Speyer, Egerberk and Prague. *An assemblage of stove tiles with nine various motifs from a single stove at Egerberk Castle in northwest Bohemia was published recently. Other tiles with the same, and additional, motifs known from other sites in Bohemia, Germany, Austria and Denmark bring the total number of motifs up to thirteen. Their production is documented especially in Speyer in the Rhineland-Palatinate, as well as in Prague and perhaps even in the Austrian city of Wels. The tile motifs in this series, which can be divided into biblical and portrait, can be positively interpreted as Reformational: two have anti-papal or anti-Catholic content, while others, mainly biblical parables, illustrate the main principles of Luther's teachings or depict portraits of the leading representatives of the Schmalkaldic League and their wives. In cases when they could be traced, the individuals who commissioned the stoves also confirm the religious-political content of the motifs. Along with the legendary stove from Grafenegg Castle in Austria, the stoves are further indisputable evidence of 'Reformational stoves' with a consistent Reformation iconographic agenda.*

stove tile – German Reformation – Reformational stove – Speyer – Egerberk

JAROMÍR ŽEGKLITZ, Archaia Praha, o. p. s., Vratislavova 20/22, CZ-128 00 Praha 2
Jaromir.Zegklitz@archaia.cz